

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Viite Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 9.4.2018

Asia Lausunto hallituksen esityksestä HE 31/2018 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lakiehdotuksen mukaan lakia tullaan soveltamaan tuomioistuimissa ainoastaan henkilötietojen käsittelyyn rikosasioiden yhteydessä, joten sääntelyllä ei sellaisenaan ole suoraa vaikutusta hallinto-oikeuden toimintaan.

Muutoksenhakusäännökset ovat lakiehdotuksen 56 – 58 § :issä. Oikeussuojakeinoksi on valikoitunut ensi asteessa rekisteröidyn toimenpidepyyntö tietosuojavaltuutetulle, mistä on muutoksenhakumahdollisuus hallinto-oikeuteen, ja edelleen valitusluvalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Lakiehdotuksessa ei tätä valintaa tarkemmin perustella. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan mukainen oikeus tehokkaiseen oikeuskeinoin sisältyy ajatuksen, että jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava kyseisessä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot riippumattomassa lainkäyttöviranomaisessa. Lisäksi jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeuden mukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu.

Tulkinnanvaraa jää jonkin verran siihen, täyttääkö tietosuoja-asioissa valittu järjestelmä tämän kriteerin. Annetussa aikataulussa on mahdotonta antaa yksityiskohtiin menevää asiantuntijalausuntoa kysymykseen, joka olisi edellyttänyt jo lain valmistelijoilta perusteltua kannanottoa direktiivin ja EU-tuomioistuinten oikeuskäytännön perusteella. Hallinto-oikeus lausuukin seuraavassa vain muutaman käytännön näkökohdista lähtevän yleisemmän seikan.

Hallintolainkäytössä normaalina muutoksenhakutienä ennen hallinto-oikeutta on useissa asiaryhmissä oikaisuvaatimusmenettely viranomaiselle/asiantuntijalautakunnalle. Samoin vakuutus-oikeuslinjassa on ensimmäisenä muutoksenhakuasteena eri lautakuntia. Ns. massa-asioissa nämä erimielisyyksiä ratkovat instanssit toimivat tehokkaina selkeiden virheellisyyksien poistajina ja samalla luovat pidemmälle jalostetut perustelut mahdolliselle tuomioistuimeen tapahetuvalle jatkovalitukselle. Näiden muutoksenhakteiden yhdessä tuomioistuimeen olevan jatkovalitusmahdollisuuden kanssa on katsottu kokonaisuutena täyttävän tehokkaan oikeussuojakeinon vaatimukset, vaikka viranomaispäättöksestä ei valitetakaan suoraan tuomioistuimeen.

Tietosuoja-asioissa rekisteröidyn vireillepano-oikeus riippumattomana asiantuntija- ja valvontaviranomaisena toimivalle tietosuojavaltuutetulle on lakiehdotuksen 26 §:n mukaisesti laaja. Tietosuojavaltuutettu kuulee asiassa molempia osapuolia ja antaa asiaan perustellun asiantuntijaratkaisun, mistä voidaan valittaa hallinto-oikeuteen. Käytännössä tehokkaiden oikeussuojakeinojen voidaan arvioida tässä järjestelmässä toteutuvan vähintään yhä hyvin kuin mahdollisella suoralla valitusoikeudella hallinto-oikeuteen.

Lisäksi hallintolainkäytössä muutoksenhaun kohteena on aina viranomaispäättös. Valitulla järjestelmällä eli toimenpidepyynnöllä tietosuojavaltuutetulle mahdollistetaan käytännössä sama muutoksenhakutie sekä yksityisten rekisterinpitäjien että viranomaisrekisterinpitäjien tietosuoja-asioille. Kokonaisuus takaa oikeusturvaa selkeästi tehokkaammin kuin esimerkiksi järjestelmä, jossa rekisterinpitäjä tekisi ensin selkeästi valituskelpoisen päätöksen ja sitten oikaisuvaatimuksesta oikaisupäätöksen, josta voitaisiin valittaa hallinto-oikeuteen. Sitä paitsi yleisten hallinto-oikeudellisten periaatteiden valossa yksityisen rekisterinpitäjän kannanotosta ei missään tapauksessa voisi valittaa hallinto-oikeuteen, vaan siitä tulisi nostaa kanne käräjäoikeudessa, jolloin valitustiet hajautuisivat perusteetta samanlaisissa asioissa.

Lakiehdotuksen 57 §:n 2 momentin osalta hallinto-oikeus viittaa HE 9/2018 vp yhteydessä antamaansa lausuntoon ja siinä mainitun lakiehdotuksen 24 §:stä lausuttuun.

Ylituomari Liisa Heikkilä